

nehlacinejší spis obrázkový k rozšíření užitečných známostí
pro Čechy, Moravané a Slováky.

Ĉjlo 8.

Бодхари кайдау жоботу.

1854

Maurická fazatelnice w Nordowé.

Historie středního věku obšírně vypravuje, že
na počátku 8ho století mohamedanští Arabové
šli, galj ge Španielové gmenovali, Maurové do
Španiel vtrhli, v nich se osadili a po několika století
panovali. Hlavní sídlo vlády gegich bylo město ně-
kdy Korduba, podnes Kordova gmenované.

Prastaré a w historickém ohledu nad mjrú památne
toto město leží na řece Guadaluquivir řekéné, a
paty hor obkysně a galoby w stupních rozprestíra-
jíc se na podobu obdysněho čtverhrannu, opatřeného
zděmi a přepilnými věžemi. Počátek wzalo již za
časů Římanůw; a wšak léta založení jeho dofo-
nale určiti nelze. W 6tém století bylo neydrže od
Gethůw opanowáno, potom pak w poslednj čtvrti
8ho wstetí od maurickébo čili raděgi arabickébo wláde

Nabberhamana onémno odňato a za hlavnj sfdo no-
wé mohamedanské rjše (kalifatu) zvoleno, qž dot-
čený náčelnj, zpřeměřiv se lenným pánu svému,
kalifowi z Damasku, zde zoražil.

Ulice města jsou nečisté, auzké a špinavé; ge-
dine náměstí, kolem nádherným sloupovým podlaubím
ostrážné, ať prostranností tak i pravidelností svou
se vynicuje. Stavení zdejší jsou geblá dle říms-
ského, geblá také dle maurického vkusu a slohu zde-
lána. Zůstaly nědejšího maurického královského hra-
du jsou podnes hlavní částí palác arcibiskupského.
Moř, vedoucí přes řeku, a na 16 obloucích spoty-
wagici, tolikéž od Saraceni vystaven gest.

Neypamatnëgšsı stavenı města toho, totiž hfa-
wıj chrám, byl někdy od došeného Kalifa Abdere-

hamana wystawených přestavůch mečet (mohamedanská modlitebnice, Moskee), jehož přepodivně, i měle spogené, na dyle osmihramné, na dyle okrahlé kuple na 850 jaspisových a mramorových sloupch spolehagj, delagijch do hromady 19 sloupových postadji čili chodů.

W prvotním svém způsobu skládal se mečet kordovský z obdelaného čtverhranu 620 štrejchů dýlji a 440 štrejchů šířky, gegj weliké swobodné prostřanstwí ode wšech ostatních slawenj oddělovalo. Přestalo se w něm 17 bran, z nichž tu dobu geť s odevřeno geť; wšechť pak byly neydražšími řezbami pokrty. Křesťinu dýlky tohoto mečetu zaujmala wěže, na sewernj straně wystawená, a bránau nowějšiho způsobu, nazwanau bránau odvustěnj, se wněšny dily toho slawenj spogená.

Na obrázku zde předloženém wypoobněno geť gedno postřannj slawenj téhož mečetu, obdýlný čtverohran, z lewé strany lodj chrámu toho, naproti trámu kalfowa a nedaleko tal gmenowané foraně kaple přibělanj. Geť to vlastně laz a telnice, na niž Musti, t. mohamedanský wyšší kněz, tehdáž wšstupowal, fdyž mu bylo shromážděnému lidu swých wěrjčich oznamowati modlitbu na wšechť čtyry strany swěta. Tato částka starobylého toho slawenj tjm geť zajimawějšj, že ona až posawád w ničemž obnowena a změněna nebýla, a že tudýž powaha a způsob maurického stawitelstwí z nj co neywěrněgi poznán býti může.

Obywatele dolegšj Bretani neb Armoriku.

(3 „Revue de l'Ouest.”)

Kdy sbíráš staré zbytky něllegšjch Slowanů, a kde by nebyly tyto k nalezenj? Že západnj pomorj francanzjstě až podnes ráz slowanského obywatelstwa na sobě nese, fdyž bude popřati? Srownámeli gniěna některých fragm a sblat s obělegi a mrawy nynějšjch obywatelů Armoriku, řekneme, negsmeli natuhy zadržanými sadami: Ei toť geť obraz moj národnosti, takto i mág domow wylhji! Až podnes lišj se tento kmen francanzjch Pomokanů mezi loarau a Bernonem zachewalau swau starau, řekl bych slowanskau národnosti od nynějšjch Nowofranků, a nerád ustupuge od swých mrawů, od swých zvyků, od swého gazylu. Frankové jehragj na ně gako aš Němci na nás národ, že se protiw amalgowanj, a že i dobráť radu od sebe odwrhugie těmito slowy: „Mág otec to tako nedělat“ anebo: „Mág otec byl jím bez toho, proč bych gá nemohl.“ Protož také uwáděné hewoty mezi tyto Pomokany žádného průchodu nemely. Sdoby dnes z půldruhohisicelého popela swého wzůru postwal starý Druida, a některé obsehlé frage nawistiwil w Armoriku, rozuměly geťte posawád swému tam gazylu, poznalby swé obyčuge, swág frog. Chlédalby, že kulisse a wrána a křawec za slowěstie ptactwo se drží až podnes, že wjra geťte panage w Polednice a Wily, kterej do chalup nočního času wcházegj, aby se při ohništi ohřály, kterej při swětle bledé lunny plesy wedau, anebo na břehu mořském sľomile sedjwagj. Kello by se mu, že na weliký pátek třeba komjny wymetati, aby se ochrany před ohněm došlo, že we středě weter i dobytek se postiti musí, máli s njm šťastný rok býti, že na důstičky nelze domu wymetati, aby se důstičky nerozplassily, kterej o přjmluwa ku přátelům a známým se ucházegj. Geťte by se potkal se starobáwnými strážidly a čárami, s

nočními židem, mřran a rarady, stálolem a wchřicj, geťte by sľchal co geť to bugel nolt (Nachtstind), a muž ohniwý.

Armorican geť powahy wřjme, ale náhlý, ač po pohledu dosti chladný a mřrný. Zatwřzelost jeho stala se téměř pořeladsem. — Z něho bywá statný wogál, wřtečný plawec, ale k promyslu nemá hrubě chuti. On má žiwau obraznost, a geťe zwučný gazyl geť pln swěta a barew. On mřlný třliwě, nebo mřlný takměť gazylm i tělem. Armorican geť složitěbe řeta, čeruných wlasti, hustých wauů, řáže sněd, blych zubů, wážného wzejřenj, a širokých plec. Přsa má sľlná a zrak gadrný bystrý. Wnoho netřeba, aby se rozpálil hněwem, zwlastě fdyž sebě sľlného přiwážil nápoje. Tehdáž se hněwu poruzen pádnau swau pětj dotře na swého protiwjsta uhoť tam uhoť! Katolické náboženstwí potřawalo se na počátku s welikým odporem, nesnadně a welmi pracně se gjm wstřiwilo, od té doby wřtal se ho neodstřpně drží, gakožto wřry od přetřu zdědēne. Protož stogj katolické duchownstwě w Armoriku u weliké wážnosti; a to tjm wjce, že ono gazylm swých traganů mřlný, s nimi stegně swřstj, a ničjm se i od toho neysprostějšiho nerozpoznává gjnm, leda swau učenosti. Duchownj geť zde prawým wladětem! On má sedláka galki w moci swé; neboť w časých potřebách přespjwá mu swau radau, žehná ho w manželstwj, křesť mu zroženáťka, pchowaw mu sepleho otec, stogj geťe sľje, a nemj z gjných fdyž se negalka hostina ustrogila.

Armorican má ctnost, že geť dobročinný, poctiwý, wážný, a wřdný. Gřinec se neztratj u něho, a pod střechau a u stolu jeho nalezá wřdy uchystané mřstěcto. Chudý neodegde zřázna, a přigdeli w prawě poledne, zasebne s hospodářem k gednomu obědu, a tu se owšem musí wyplatiti nowinami, galkých se na ten čas dosľchá — neboť Armorican w různých stategjch obywgagj nedocházj zřáw o ostatnjm swěte drjwe, až nedělnjho neb swārečnjho času připute waw do swého farnjho chrámu, anebo w trjntě dnů w okolnjch městech setlaw se s gjstotragami.

W Armoriku se mnoho drží na pautě. Gindy owšem fenali se pauze z nábožnosti, nyny gřau tak gako i peshwěnj scházkami spolu oběho peshawj mládeji, genj hledá swého obweřelenj, gednau hrage w kuzěllách a gjných hrách, gednau nawstřewugje bauby kramářské atd. Mladjlowé kupugi panti dřotám; ořechy se laustagj, hausty se gedj; a kde hudba znjti se tancuge. Armorican nadewřede tanec mluge, gaffeli tento gen galdm umolm chodem se xrowozuge. Zebrawj mřžáci wolagj Jakobným hlasem k mřlořdenstwí hrnaucej se tľup, swé neduhy ukazugje; onde profřituge dryáčnjš o swých diwotworných lěsčách, gřa obřlopen zewlugjejm sľstřm lidem; onde sľpce cřánka pľehowan trublau mladě dēwici cofil prorockého do ncha, an s ľsměchem posľandá, snad že gj něco o hezkém ženichu wyprawuge; onde bauby stogj, a w nich se nalěwá a pige, blučj a wřstá mřnohotwárným powřkowánjm, tak galkj wřselost tohoto dne seban přinášj, semotamo w zastřpých křásně wystřogených pračka se řřkne, a w zastřpěch dūmeli pětě se zdwřhagj a buch buchm se odměstuge. Při tom si předřlawme geťte i slawný oběd na řare, a mřnožstwí pozwaných hostů, pak ty nakaupeně přřstaly, křálče a gine lahůdky, které se bētem malým, starým rodicům a wřsem tēm z panti přinášegj, kterj na paut giti nemohlj, a budeme mřti prawý obraz panti w Armoriku, od ujž se uelışj wřselitá panti i w řechách.

Pročuní, i hromě se nerozjezňavají mnohem ob-
pauti, i tu gest davo rozmátného lidu, a schylo-
mladých a starých, i tu se julauná a prodává, vo-
dává cena, a laupě zavírá udeřením dlaně w dlaně,
a zapígením w hospodě. Ginosi s dčewaty se potká-
wagi, libeznými štáblivými řeční se oslowugce, a
laupě učiněné w kapsách si prohlédawugce. — Mo-
žněgš hospodyně si přegj w ten čas kaplu láwy, a
neb si wylutauu stentu sladké horalickty. Některá
z nich, ač se žijíka, bafne si z lukty (sagty). Mlezi
mužijými gest žesťat laurenj tabáfu we wšeebecnem
zwogu, a na třináctém a čtrnáctém rodu gij dlapci
počjnagi kauriti. — Bedejz i w tom nás národ gim
pobohem nebyl!

Sňatky manželské se nezawjragi dle nadání ně-
meckých románů rozmátnau citlivostí lásky. — Tu
platj: „Mášli holka penzje tedy budeš mogle!“ —
Ženich wěda co má sám, chce také znáti co bude miji
newěsta! — Nábytek newěstčin se štawmáwá, přetož
chodj starj rodičowé na wyhlédnau (ar weladen). —
Swatba se děje zachowáwáním starožitných obyčejů:
Ženich málšj swau newěstu tuncně, foyz se gi nj
dostj tsampac k tomu napřemslauwal. — Šdo si zde ne-
připomene obyčje srbské, a suad i u nás stopy způ-
sobů při swatbách. Nedowánj swatebnj býwá wel-
mi nákladné, a hostj weliké množstw. Utěšená po-
waha ale progewuge se w tom, že wruwj den po swatbě
newj manželé obgednawagi slawné requiem za wšecky
swé zesnulé přátelé. Na ten den stougi duchownj w
domě zasmáwěwých, a což od oběda žylo, chudým za
obed se dostává. Zéměr jádná hostina se nekoneč,
aby při nj na mizné a chudé se nepamatomálo.

Ostatné zachowáwagi ženy gatauť podrobenost
k mužim swým. W chudšjch domácnostech zanášj se
ženstě pohlawj tuhými pracemi. — Hospodyně neza-
ledá se stolu muže swého, nebřj obřluge ho, práwě
tak gakož gime o Serbch slychali. Čerwené twáre po-
čtaji se za krásu u žensého pohlawj, fufiwé dšwty
natjragi sode čelo masnetau, aby se blystělo, chize
se wjece jalsibiti. Swobodně chaze přege se weliká
swoboda, pachotci magj dnem i noci přjstup k dru-
hému pohlawj, netřwice na swé powěsti proto gestě
jádne aubeny. O senách, we lujch, a foy se len tře
býwagi pospolu — tak také u weter na přástwách na-
zwanyh (noz wezion) nočnj weča, neb beseda nočnj.
Přástwý se drjzwagi obyčegně w chlěwách, kamj se
scházjwá lupa swobodných a wdauých, aby do gedě-
nactě neb do dwanactě při kuzeli wracowaly; tu se
prozpěwuge a wššá, neboi i chafujci mšegj se do
frotu. Tu býwagi wyprawowány pohádky o stra-
šidlech, a wšně wedeny o lásce a stutečj hrdinstwýh.
Na humnách se opěť tancuge, nebo se prowdžugi těle-
sné pútky, hájwá se sulem (kauj neb mšcem atd.),
čimj mládež weliké obratnosti a sily nabýwá.

Mlezi starožitné obyčje Armoricánů náležj také
stjnanj husjho řetu. W masopustnj totjz dny zawě-
sugj bidlo a na ni husj za nohy dolů řetem wšijce,
pod bidlo pak mladci zabodagi na řetech, a w nep-
rudšjch řetj bledj mečem huj přetmanti řet. Čehož
fodyž prvij neb drujj wderwedi, třetj neb čturtý we
stutek uwádj. — Storo i při tom nuceni gime mysliti
na obyčegně w Čechách stjnanj kohauna.

Staršj w Armorsku gšau wětšjím dšlem dostami
frotj, na dwore hogniště, za domem chlěw, we hr-
bých žiwnostech zdj oddělenj, do střežoj; z gijby dwěte
gdau. W malých žiwnostech děj tofiko po ramena
wysoké bedněnj dobytěk od lidj, w chudých chalau-
pách žstáwá beže wšj oploťné w prawém smyslu člo-

weš s hořmi hovádky. — Komu nepřipadá zde Polsto
na mysl? W možněgšjch stawenich pamjge weliká čis-
lota. Wšeliké nákadj domownj typnj se gako žra-
blo. — Police gest napsněná hljiněným i dřewěným ná-
dobjm, nad nj se swjty někotik čístě wydrbnutých
mjs, na těch domáčj dcerky zwlášťe swau chwálu za-
kládagi.

Přihodjli se, že zlomil Armoricán řetu nebo no-
hu, tedy autociště bere k některému naprawowateli,
a štjti se šeták, neboi k tím nemá dšwery, domnj
wage se o nich, že přetahugau, a pal se howoři nes-
trozumentelným gazpjem. W horšj wšal nenáwistj
gšau u nich stussně báby. Slehneli šterá žena, nes-
powolá k sobě giné báby, leda některau swau starau
známau, šterá beže wšeho w tom wycwičenj ženám
tu porodu pracugicjm přisluge, a malau odměnau za
wdeš beře. Ostatné nebogi se Armoricán šurtj; on
umjrá práwě s hrdinnau myšj, špoléhage na Boha
a swaté šlby swého náboženstw.

Armoricán miluge wracně swau wlast a s ho-
stěj po nj tanzj, geli od nj odsaučen. Štibugne mu
cokolj, nesmšj se domů nawrátiti, nestogj o nic. Še-
cizmeům nemá mnoho lásky, ba am Francouz nenj
hrubě whod, zwlášťe nemžjeli se s njm šmluwiti, na-
proti tomu fraganum swým s celým šrdcem lástau a
ochotan oddán a nádhyn gest. M.

Pařížské katakomby.

Katakomby, gměnem z gazpka řeckého poshlým,
šlowau u starých, a poblě toho i u nowěgšjch
národů wšeliké podzemnj gestyně, šluge a šlepy čili
frypty, šlawjci tu chráněni mrtwých těl a foterů.

Takowé katakomby pod hlawnjm a šdelajm
městem Francouzta, Pařížj, široko a daleko se roz-
prostjragi, napsněné řetmi mnohých wymětelých vo-
tolenj, zde w šauměrném rozřadu natupěnými. Po-
čátek a nyměgšj gegich užjwánj z nášedugjejd wo-
wšalo přičin. Špodiwenjm hledj šajdy na ty obro-
mře šamenné špausty a welikášťa šlawenj šteré Pa-
říže; a wšal špodiwenj toto štáwá se mnohem wět-
šjm, pomnjmeli, že wšedko toto šamenj z lomů, pode
hlawnjmí částkami welikého města toho se rozprostj-
ragicjd, wydebyto gest. Zéměr na té celě rowině, šte-
ráž mež břechem řěky Bievre a šoran gměnowanau
Parnastan (Mont-Parnasse) se táhne, býly před
časj znamenitě lomj šamenj. Pozděgi, aš w 14tém
štoletj, začali šamenj w té štraně, šde nymj před-
mšť šw. Šakuba štogj, šamati. Toto wydobýwánj
šamenů s šakowau přetěpťiwostí se šenalo, že pod-
nikatelé geho naposledy až pod šamě wnitřnj město
se dostali, takže nymj celá čtwt města na té pro-
pasti čili dutině štogj. Regen nepatrně domy, alebrž
i mnohá welikášťa šlawenj, gako k. př. Pantheon,
Lurenburg, hwězdárna, někotik welikých šyrámů atd.,
w té štraně města a na těch šamenolemjch se špa-
trugi.

Při wššem nadužitj a nebezpečěnstw tohoto pod-
nikánj býli obywatelé Paříže předce blawho beže wšj
šete a šarostj, až naposledy častá proběrem půdy
brozješho neštěšj wzby wje a wjece došázaty a wše-
obecny poštrach u lidu žbudily. Šeš 1776 nařjzeno
wšeebecně ehledánj těch lomů, náčej měřicowé, gimj
práce ta šwěřena byla, očitě se přeshwědčili, že wšes-
dy chrámy, paláce a ostatnj šlawenj té částky města
štutečně w nemalém gšau nebezpečěnstw od těch ne-

(Pařížské katakomby.)

změřených propaští poblenu býti. Za tau příčinou hledáno prostředků, aby se tomu zlému co nejlépe wstrže wygiti mohlo, a wšemožná pilnost na to vynaložena, aby zpodevíráním těchto podzemních gestů a slugi hrozje nebezpečnost napotom zamezeno bylo: anobř w této wšsem potřebné prozřetelnosti tak daleko se pokročilo, že zvláštní průchody zdelány gsau, které saticmá na powrchnosti stegně běží, tak že při nejménšim sednutí anebo probokenj půdy hned kolonale určiti lze, na kterém místě w lomjch oprava potřebná gest.

Stjinto nebezpečnostjwm, hrozjejm pewnosti města a geho stavenj, slaučeno bylo gine, nesauj zlázu zdrowj lidstěmu. Totižto předsjím pochowávali mrtwá těla we chrámjch, toliťez i hřbitowy (hrobistě), co do počtu a prostornosti wšsem weliké lidnatosti toho města nehrubě přiměřené, nalezaly se u prostřed sameho města. Dbe 1000 let ležely kosti nčkolika wčků a pokolenj lidj na hrobistě gmenowaném Innocencowým, tam, kde myn náměštj se nalezá. Nářazčiwé a morowé zimnice byly přirozeným toho následkem; i zde bylo auřednj wyšetření newyhnutně potřebné, a geho wywadek tak pohřžčiwý, že bez prodlenj poweleno hrobistě to zawřeti, zemi do gisté wyměřené hloubi wykopati a ginam odkliditi.

Těhož času tamto Pařížlanům na mysl, aby ty wykopané kosti metowch do těchto podzemních strůšj přenesti a zde chrániti dast. Počátek toho přehřdlenj mrtwých učiněn r. 1785, ode kteréhož času podzemnj ty průchody rok co rok se obohacugi. — Několikero wchodů weđe do těch hrobáren, nepoblíbenějšj z nich gest we dwore fernjho domu nedaleko předhradj gmenowaného podzemnjm (barrière de l'Enfer). Po 90 stupnjch sestupuge se do prawnjho průchodu;

černě protažená čára na kamenném stropě ukazuje ohlídateli stezku, kam se obrátiti má, kterýžby bez tohoto průwodčj, při tom množstwj pobočných průchodů, sotwý cestu z toho bludistě nagiti a zwátky se nawrátiti mohl. Z prawnjho toho průchodu do giného hlubšjho, a odtud po některých eskifách do předšjnj hrobárny se vstupuge, kdež následugjel nápis se čte: „Süß! zdej gest řjše smrti!“ Zdej se w vorádku a sauměrném sestawenj nalezaji celé hromady kostj, wykopanych w rozličných hřbitowjch Paříže, gatk to zvláštnj nápisowé wšsudy ukazugi. Dade i onde pozornost ohledatele rozličnými předměty zaujata býwá. Widěti zde malau sbjrtu kopanin, slaužej f wygašněnj látky a polohy těchto podzemních slugi; dále pathologičeský kabinet, w němž rozličnými neduhj zpotworené kosti shromážděny; potomně komory, w nichž náhrobky, oltáře, wojenowé z lidšjch kostj zdelány a rozličné okrášleny gsau; naposledy vstupuge se do prosté kaple s oltářem žulowým (granitowým), toho gediného místa w celém tomto bludistě, kdež žádné člowčej kosti se nenalezaji. Od l. 1813 w gedné malé nádržce wodnj plowá čtvero čerwených rybček, toť gsau ti gedinj žiwokowé mezi těmito ostatky mrtwol 10 millionů lidj. Z plánu přjstawa Mahonského, zhotowený od gednoho wogála pauze z paměti a w čas edwočiwání od giných wracj, z látky těchto lomů, přj náleži mezi památowstj této řjše smrti. Pohlédn na tyto štemy z kemešlně nasluwených a twogených kostj na tyto neščjslné lebky, kteréž odewšad galsoby posmewačně na pozorowatele upřjlbati se zdaji, nawšuge mysl i nejmělejšjho galsauj aužkostj, a s radostj wjřá každy, kdo z těchto temných hrobáren wystupj, čisté gaste weselé swětlo nebes.